

Vergaderjaar 1984–1985 Nr. 210a

18 826 (R 1275)

Wijziging van het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden, houdende losmaking van Aruba uit het staatsverband van de Nederlandse Antillen

18 827 (R 1276)

Vaststelling van enige overgangsbepalingen in verband met het verkrijgen van de hoedanigheid van land in het Koninkrijk door Aruba

VERSLAG VAN DE VASTE COMMISSIE VOOR NEDERLANDS-ANTILLIAANSE ZAKEN¹

Vastgesteld 13 juni 1985

De vaste commissie voor Nederlands-Antilliaanse Zaken zal afzien van het wisselen van schriftelijke stukken ter voorbereiding van de voorstellen van Rijkswet 18 826 (R 1275) en 18 827 (R 1276) ten einde de periode tussen de stemming in de Tweede Kamer en de openbare behandeling in de Eerste Kamer zo kort mogelijk te laten zijn. De bijzondere gedelegeerden van de Staten van de Nederlandse Antillen zullen zodoende in staat zijn tijdens hun verblijf in beide Kamers de belangen van de Nederlandse Antillen voor te staan.

De commissie heeft op dinsdag 11 juni mondeling overleg gevoerd met de minister van Nederlands-Antilliaanse Zaken over de voorstellen. Een verslag van dit mondeling overleg is als bijlage bij dit verslag opgenomen.

De leden van de commissie behouden zich het recht voor op de onderwerpen die zij reeds in het overleg ter sprake brachten of over andere onderwerpen betrekking hebbend op de voorliggende voorstellen van Rijkswet, bij de openbare beraadslaging nader in te gaan.

De voorzitter van de commissie,
Zoutendijk

De griffier voor het verslag,
Van der Putten

¹ Samenstelling:
Von Meijenfeldt (CDA), Kruisinga (CDA), Mw. Grol-Overling (CDA), Mw. Ermen (PvdA), Stam (PvdA), Zoutendijk (VVD) (voorzitter), Mw. Vonhoff-Luijendijk (VVD), Nuis (D'66), Vogt (PSP), Hoekstra (CPN), Abma (SGP), De Gaay Fortman (PPR), Schuurman (RPF), Van der Jagt (GPV).

VERSLAG VAN EEN MONDELING OVERLEG MET DE MINISTER VAN NEDERLANDS-ANTILLIAANSE ZAKEN TER VOORBEREIDING VAN DE OPENBARE BERAADSLAGING OVER DE RIJKSWETTEN 18 826 (R 1275) EN 18 827 (R 1276)

De minister van Nederlands-Antilliaanse Zaken was vergezeld van de directeur van het Kabinet voor Nederlands-Antilliaanse Zaken, de heer Drs. H. Moerman, het hoofd van de afdeling Politiek Juridische Zaken van genoemd Kabinet, de heer Mr. J. J. Kroeskamp en de chef van de Stafafdeling Constitutionele Zaken en Wetgevingsaangelegenheden, de heer Mr. H. Gritter.

De leden van de fractie van de *P.v.d.A.* hadden respect voor de grondige wijze waarop de Tweede Kamer deze voorstellen had behandeld. Het eindoordeel van deze fractie zal niet van dat van de Tweede Kamer afwijken.

Toch bleef binnen de discussies die de minister met de heer Schutte en de heer Schutte met de heer De Kwaadsteniet voerde over het begrip zelfbeschikkingsrecht in relatie tot onafhankelijkheid, een en ander dat nadere bespreking behoeft. Vooropgesteld zij dat deze leden begrip hadden voor het standpunt van de regering. Hoe men de uitoefening van het zelfbeschikkingsrecht juridisch ook wil zien, er is tussen de Nederlandse Antillen en Nederland veel gebeurd de laatste jaren (Koninkrijkswerkgroep, twee Ronde Tafelconferenties, etc., etc.) wat medebepalend mag zijn voor de huidige regeringsopstelling.

De positie van de vijf overgebleven eilanden is bij de gehele ontwikkeling evenwel wat onderbelicht gebleven.

Als doel van het beleid wordt, getuige ministers mededelingen in de Tweede Kamer, de onafhankelijkheid van de gehele Nederlandse Antillen gezien, zij het dat deze onafhankelijkheid niet tegen de wens van de bevolking mag worden opgedrongen. Het te voeren beleid moet de voorwaarden scheppen voor een ontwikkeling in de richting van de onafhankelijkheid.

In 1986 zullen opnieuw gesprekken over de onafhankelijkheid plaats moeten vinden. Als nu blijkt dat de vijf nu of op termijn geen wijziging gebracht willen zien in hun huidige status binnen het Koninkrijk, wat denkt de minister dan te gaan doen? Moet dan een ander voorwaarden-scheppend beleid gevoerd worden? Zou er een ander beleid te verwachten zijn, als de regering haar doelstelling zou laten varen en de status quo zou willen handhaven?

Hoewel formeel uitsluitend aan de orde is dat Aruba de status van land binnen het Koninkrijk wordt verleend, is het van belang een aantal nevenfactoren in de discussie te betrekken, die de gedachten over de aparte status en de onafhankelijkheid op termijn zullen beïnvloeden.

Waarschijnlijk zal Aruba *begrotingshulp* gaan krijgen. Is het waar dat dergelijke hulp voor twee jaar zal worden gegeven en dat deze hulp ten koste van het totaal beschikbare bedrag voor ontwikkelingshulp zal gaan?

Is de minister bereid *herijking* van ontwikkelingsprojecten te bewerkstelligen, waardoor *diversificatie* van de eilandseconomie zijn gedaan. Helaas is de eenzijdigheid van de huidige situatie maakt de eilanden, ook het nu zo welvarende Sint Maarten, zeer kwetsbaar.

Aan de *eilandelijke ontwikkelingsplannen*, waarvan al zo lang sprake is, is waarschijnlijk door alle staatkundige verwickelingen veel te weinig aandacht besteed. Hoe zal deze planning weer worden opgepakt?

Ten aanzien van het *Solidariteitsfonds* wilden deze leden graag vernemen of er door Sint Maarten reeds formele toezeggingen zijn gedaan. Helaas is het door de afwezigheid van het Bovenwindse Statenlid onmogelijk hem deze vraag rechtstreeks te stellen.

Op welke termijn is een Rijkswet houdende een regeling voor vorm en inhoud van het Solidariteitsfonds te verwachten?

In de Tweede Kamer is medegedeeld dat half juni het gevraagde *IMF-rapport* over het te voeren financiële beleid op Aruba zal worden uitgebracht. Kan de minister reeds nadere mededelingen doen over de inhoud van dat rapport?

In de Tweede Kamer is meegedeeld dat Aruba een beroep op Nederland zal doen, indien de politie na de status aparte kwalitatief en kwantitatief onderbemand zou blijken. Wat is de reactie van de minister hierop?

Nu Aruba en Curaçao niet langer tot elkaar veroordeeld lijken te zijn, verwachtten deze leden dat *samenwerking* tot de mogelijkheden zal blijken te behoren. Deze leden herinnerden aan hun bijdrage in het beleidsdebat over de begroting 1984, toen zij aantekenden van de Unie terzake geen enkele verwachting te hebben.

De minister heeft intussen wat meer kennis van de nieuwe samenwerkingsregeling kunnen nemen. Deze leden zouden graag de visie van de regering op de regeling willen vernemen. Bij de RTC-conferentie van 1983 is over een heel andere samenwerkingsvorm besloten.

Over drie weken loopt het ultimatum van de *Shell* af. De kans is groot dat de raffinaderij niet behouden zal kunnen worden. Bestaat voor de opvang van de gevolgen van sluiting al een draaiboek?

De *Lago*-sluiting is tijdens de behandeling in de tweede Kamer in vrij algemene termen besproken. Is het waar dat de raffinaderij in stukken zal worden verkocht? Hebben zich reeds kopers gemeld? Hoe staat het met de milieuschadeclaims?

In de pers circuleren berichten over de grote interne migratie op de Antillen en de emigratie buiten het land. Hoe verloopt dat proces? Wat zullen de gevolgen zijn voor Aruba?

Tenslotte vroegen deze leden naar het contract dat het bestuurscollege van Aruba met *Melchior* wil sluiten. De minister heeft vragen daaromtrent steeds afgehouden met de opmerking dat hij nog niet over de tekst van het contract kon beschikken. Heeft de minister dat contract intussen onder ogen gehad?

De leden van de fractie van het *C.D.A.* kregen bij het bezien van de voorliggende wetgeving en de beschouwing van wat daaromheen van belang mag worden geacht het treurige gevoel dat alles tussen de vingers door is gegleden. Nederland wilde de zes samen helpen en steunen in de richting van de uiteindelijke onafhankelijkheid. Dat is mislukt.

Vervolgens wilde Nederland een zware en hechte unie. Dat is mislukt. Nederland wilde geen begrotingshulp verlenen. Ook die opzet is mislukt. Nederland is donor van het solidariteitsfonds en zal ook Aruba begrotingshulp geven.

Ten aanzien van het *solidariteitsfonds* is besloten de gelden uit de ontwikkelingspot te voldoen. Ten aanzien van de begrotingshulp aan Aruba zou een dergelijke regeling het gevolg hebben dat niets voor de andere eilanden, laat staan voor ontwikkelingsprojecten op Aruba zelf meer over zou blijven. Ook garanties voor rente en aflossing drukken te zwaar op de nu beschikbare middelen.

Over de voorliggende wetgeving zou niet besloten moeten worden voordat de belangrijkste regelingen gereed zijn. Deze leden dachten daarbij aan de staatsregelingen van Aruba en van de Antillen van de vijf. Over enkele onderwerpen lijkt nu wel overeenstemming te bestaan.

Nu wordt toch besloten over deze wetgeving. Vanwege de onduidelijke situatie, wilden deze leden van de minister evenwel de toezegging dat hij net zoals hij in de Tweede Kamer reeds ten aanzien van die Kamer had toegezegd, in overleg zal treden met de Eerste Kamer, voordat hij tot invoering van de voorliggende wetsvoorstellen zou besluiten.

Deze vraag vond bij alle aanwezige leden bijval en men besloot er op voorstel van de voorzitter van de commissie een vraag van de gehele commissie van te maken.

Als – zoals de heer De Castro aankondigde – de *MAN*, eenmaal aan de regering de samenwerkingsovereenkomst opzegt, wat gebeurt er dan? Bij deze vraag sloten de leden van de *V.V.D.*-fractie zich eveneens aan.

Met de best mogelijke intenties heeft de Tweede Kamer de minister gevraagd na 1 januari 1986 de besprekingen over onafhankelijkheid met de Antillen van de vijf weer op gang te brengen. Elkeen weet dat er grote

weerstand bestaan, alleen al tegen het spreken over onafhankelijkheid. Zijn deze weerstanden bespreekbaar? Zou het niet beter zijn om de eilanden eerst maar eens een paar jaar te gunnen om orde op zaken te stellen binnen de bestaande constellatie? Daarna kan het gesprek toch wel weer beginnen.

De leden van de fractie van D'66 citeerden uit een gesprek tussen twee Antillianen, dat één hunner geruime tijd geleden had opgevangen:

A: *Onafhankelijkheid zou prachtig zijn, als het geheim kon blijven.*

B: *Dat is toch al zo.*

Geheim betekent voordeel. Een uitdrukkelijke verklaring kan van alles zowel in- als extern losmaken. Men maakt machten attent op de situatie. Voor zulke kleine eilanden zou het best kunnen zijn dat binnen de zelfstandigheid die het Statuut hen biedt, de grenzen van het mogelijke zijn bereikt. Het noemen van het woord «onafhankelijkheid» voegt niets meer toe. Het roept alleen nieuwe afhankelijkheid op.

Toegespitst op Aruba moest het deze leden van het hart dat het eiland zich heeft laten plaatsen danwel men het eiland heeft geplaatst op een glijbaan met een zwart gat aan het eind. Nu al verslechtert het investeringsklimaat. Voor straks valt er nog niets te zeggen. Er is niets afgesproken over andere banden buiten de plechtige, maar een nog geheel oningevulde belofte van de Tweede Kamer over een gemenebest sui generis.

De leden van de fractie van de V.V.D. toonden zich zeer geïnteresseerd in de opvatting van de heer Schutte dat Aruba met Handvest van de VN en Statuut in de hand zich niet na tien jaar in de onafhankelijkheid hoeft te laten drijven. Aruba zal wellicht de status aparte ook na 1996 willen en kunnen behouden. Hoe moet deze juridische redenering worden beoordeeld?

Deze leden hadden bezwaar tegen de stelligheid waarmee in de voorliggende wetgeving wordt vastgesteld dat in 1996 de onafhankelijkheid zal volgen. In tien jaar kunnen de omstandigheden sterk veranderen en de opvattingen eveneens. Een goede toetsingsconferentie is noodzakelijk, waarop de datum geen wet van Meden en Perzen hoeft te zijn.

Ten aanzien van het solidariteitsfonds betwijfelden deze leden of Aruba daaraan zal kunnen bijdragen. Het geld komt er niet. Het zou toch van nuchter inzicht getuigen als de beleidsmakers daar van tevoren al rekening mee hielden.

Voorlopig blijft de Nederlandse verplichting bestaan de kwaliteit van het bestuur en de rechtszekerheid te handhaven binnen het Koninkrijk. Op welke wijze denkt de minister inhoud te zullen geven aan die verplichting, zeker ook gezien de mogelijk toenemende spanningen op Aruba ten gevolge van de Lago-sluiting?

Als de onafhankelijkheid van Aruba niet door zou gaan, hoe moet het eiland dan terug naar de Nederlandse Antillen van de vijf, nu de verschillen (eigen munt e.d.) zo groot gaan worden?

Het ontbreken van de politieke wil tot monetaire samenwerking met de Antillen van de vijf kan voor Aruba nog wel eens zeer ongunstige gevolgen hebben. Het risico van het ontstaan van een (parallele) dollar-economie is levensgroot. Wat kan men in die situatie tegen kapitaalvlucht ondernemen? Tijdens het debat in de Tweede Kamer werd daarover nogal eenvoudig heengelopen.

Heeft Nederland een taak als de nieuwe munt devalueert, de inflatie oploopt etc.?

Sedert jaar en dag verschillen de toelatingsregelingen tussen het rijk in Europa en de Nederlandse Antillen. Hoe zal het nu gaan tussen de Antillen van de vijf en Aruba? Zullen de inwoners van beide landen 'Europese Nederlanders' voor elkaar worden?

Ter zake van de politie op Aruba werd van Arubaanse zijde geruststellend gereageerd. Als het onverhoopt niet zou lukken de status aparte in te gaan met voldoende personeel, wilde men een beroep doen op Nederland. De ervaringen zijn niet gunstig maar – los daarvan – gezien de werving en de voorbereiding van de geworven ambtenaren zou zo'n actie nu al moeten beginnen.

De defensie-aangelegenheden hebben in de Tweede Kamer nauwelijks onderwerp van bespreking gevormd. Toch ontstaat ook hier een nieuwe situatie. Er is één commandant zeemacht en er zijn twee gouverneurs. Beide gouverneurs zouden – zo in hun instructie niets gewijzigd wordt – gerechtigd zijn de bijstand te vragen. Zullen wijzigingen worden aangebracht?

Blijft de sterkte van de op de Antillen gelegerde troepen gelijk?

Zal de dubbele bewakingstaak – nu ook de gouverneur van Aruba – het vergroten van de sterkte noodzakelijk maken?

Het lid van de G.P.V.-fractie deelde mee mede namens de fractie van de R.P.F. te spreken.

Aruba, dat tot voor kort tot de rijkste eilanden van de Nederlandse Antillen werd gerekend, lijkt nu zelf hulpbehoevend te zijn geworden. De sluiting van de Lago is te vergelijken met de sluiting van de mijnen in Zuid-Limburg. Nederland heeft zich toen een uitputtende nationale inspanning getroost om daar vervangende werkgelegenheid tot stand te brengen. Zou, gezien de Nederlandse *verantwoordelijkheid* voor dit deel van het Koninkrijk, een dergelijke inspanning voor Aruba niet evenzeer op zijn plaats zijn? Wordt tenslotte niet het tegendeel van wat noodzakelijk zou zijn bereikt door de begrotingshulp voor Aruba in de komende jaren ten laste te brengen van het budget dat voor ontwikkelingshulp is bestemd?

Dit lid verwachtte dat door de voorgenomen financieringswijze de werkloosheid nog verder zal oplopen en daarmee sociale onrust en spanning zou kunnen veroorzaken.

Nederland heeft in vele eeuwen bestuur de eilanden van de Antillen samengevoegd. Toch moeten, volgens de regering, Aruba en Curaçao, die zelf kampen met een demoraliserend grote werkloosheid, met bovendien verpauperde woon- en winkelgebieden, en die zelf bijzonder veel steun van node hebben, opdraaien voor het leeuwendeel van de tekorten van de overige vier eilanden. De allerkleinste eilanden zullen structureel begrotingshulp nodig blijven hebben.

Kan het rijke Nederland voor deze eilanden geen blijvende hulp ter beschikking stellen?

Dit lid verbond daaraan de vraag waarom Nederland denkt te kunnen volstaan met een partiële bijdrage in de schade nadat Saba ten gevolge van een orkaan de hele vissersvloot verloor. Zullen de vissers zich met deze hulp werkelijk weer van middelen van bestaan kunnen voorzien?

De term «solidariteitsfonds» lijkt te stoelen op de opvatting dat al de zes eilanden zich als één natie verbonden achten. Of die verbondenheid werkelijk bestaat, valt te bezien. De verbondenheid met elkaar gaat via Nederland. Het ene eiland wil niet bevoogd worden door het andere, alle eilanden willen de band met Nederland behouden.

De uitspraak dat Aruba *zelf* de onafhankelijkheid had *gewild*, is voor tegenspraak vatbaar. Deze wil lijkt beter te omschrijven met «los van Curaçao en een eigen staatsrechtelijke band met Nederland».

Toen Nederland dat weigerde, had Aruba geen werkelijke keuze meer. De onafhankelijkheid wordt Aruba door de strot geduwd. Deze methode van koppelverkoop stelt de vooronderstelling van de volkenrechtelijk zo verheven authentieke *wil* onafhankelijk te worden in een bijzonder daglicht.

Waarom zou zelfbeschikking van Aruba niet kunnen inhouden zelfbeslissingsrecht, een speciale band met Nederland te willen handhaven?

Men kan deze vraag toch niet afdoen met het antwoord dat er dan «twee» moeten zijn die dat willen. Gezien de historische ontwikkeling kan en mag Nederland zich niet via deze koppelverkoop ontdoen van Aruba.

Dit lid achtte de wens van de Antillen een blijvende band met het Koninkrijk te behouden bovendien niet zo uitzonderlijk. Er zijn ook andere staten die met eilanden in het Caraïbisch gebied staatkundige banden onderhouden. Hij stelde het Franse deel van Sint Maarten tot voorbeeld. Wat is er tegen een dergelijk model? Frankrijk behoeft zich toch niet te schamen voor deze verbondenheid?

Dit lid achtte het gevaar levensgroot aanwezig dat de beleidsmakers uit modieus anti-kolonialisme zich blind staren op de onafhankelijkheid als enig alternatief. Kan men immers wel stellen dat een eiland met 60 000 inwoners voluit als staat onder de staten kan functioneren?

In de memorie van antwoord stelt de regering op blz. 16 dat Aruba zelf inhoud moet geven aan de eigen verdediging. Wel zal het Koninkrijk volgens de RTC-conclusie nummer 11 bereid moeten zijn mee te werken aan eventuele voorstellen.

Wat wordt met deze passage bedoeld? Wat zou het regeringsbeleid ter zake kunnen zijn?

Op buitenlandspolitiek en economisch terrein blijft Aruba net zoals de Antillen van de vijf afhankelijk. Nederland heeft er steeds de nadruk op gelegd dat «staten» rechtsstaten moeten zijn. Kan een eiland dat zichzelf en zijn burgers niet verdedigen kan, ooit voldoende rechtsbescherming geven aan zijn burgers?

Voorts vroeg dit lid of in het geval de Arubaanse bevolking voor 1996 de onafhankelijkheid vierkant zou afwijzen, de regering het eiland de onafhankelijkheid zou opleggen. Is zo'n houding niet even verwerpelijk als het oude kolonialisme?

Als laatste punt wilde het lid hier aan het woord nog opmerken dat de verbetering van het technisch apparaat en de organisatie van de Staten van de Nederlandse Antillen in zijn ogen niet kon worden gezien als een project te vergelijken met de andere projecten op de prioriteitenlijst, zoals de minister getuige zijn antwoord op opmerkingen bij de begrotingsbehandeling 1985 in de Tweede Kamer leek te denken. Heeft de Koninkrijksregering niet de taak te zorgen voor de noodzakelijke randvoorwaarden voor een optimaal functioneren van de Antilliaanse volksvertegenwoordiging?

Het lid van de P.P.R.-fractie verklaarde in beginsel te kunnen instemmen met de verlening van een aparte status aan Aruba. Uitgangspunt daarbij is de uitoefening van het zelfbeschikkingsrecht van de mensen die samen een gebied bewonen. Met de regering wil dit lid uitgaan van de definitie van het zelfbeschikkingsrecht door het Internationaal Gerechtshof (1975): de gekozen oplossing moet in overeenstemming zijn met «the expressed free will of the people». Het is in de eerste plaats ook aan die bevolking zelf de beperkingen vast te stellen welke aan de onafhankelijkheid van een gebied met een geringe bevolkingsomvang zijn verbonden. Het modelmatige karakter van de door de regering gekozen aanpak «als u dit wilt, dan moet u dat ook willen» spreekt het lid van de P.P.R.-fractie dan ook niet aan.

De daadwerkelijke betekenis van onafhankelijkheid is sterk verbonden met het vermogen tot zelfstandigheid. In economisch opzicht is dit vermogen («selfreliance») zowel in Curaçao als in Aruba recentelijk sterk aangetast. Verwacht mag worden dat mede daardoor de vraag naar sociale rechtvaardigheid in de Antillen en op Aruba de komende tijd in sterke mate op de voorgrond zal staan. Waar de sociaal-economische consensus wegvalt, vermindert doorgaans de betekenis van wetsteksten en rechtsregelingen. De vraag is dan ook welk beleid de regering voornemens is te voeren om in de komende tijd van economische teruggang sociale rechtvaardigheid op de Antillen te helpen bevorderen.

Antwoord van de minister

Financieel economische toestand Aruba

De minister zag voor Aruba twee hoofdoorzaken van de problemen. De Lago-sluiting heeft de *werkgelegenheid* sterk aangetast. Bij Lago zelf werden 900 mensen ontslagen, de contractors ontsloegen nog eens 900 man.

Financieel merkt het Lago-personeel dat pas op termijn, omdat de afvloeiingsregeling uitstekend is. De werknemers bij de contractors staan vrijwel zonder enige vergoeding op straat.

Daarnaast hebben de *overheidsinkomsten* van een sterke teruggang te lijden. In de jaren na 1978 zijn door de gunstige prijszetting van de ruwe olie (langlopend contract met Venezuela) en de grote prijsstijging op de wereldmarkt, de inkomsten uit belastingen sterk vergroot.

De uitgaven zijn daaraan meteen aangepast. Nu moeten de uitgaven worden gesaneerd voor het nieuwe jaar, omdat het eiland anders een sursance niet kan ontgaan.

Momenteel verblijft een IMF-missie op Aruba. Op 14 juni hoopt men aan het Bestuurscollege van Aruba verslag uit te brengen. De onderhandelingen daarover zijn reeds gaande. Het IMF is ingeschakeld op basis van de aanwezige deskundigheid en op grond van zijn gezag. De Nederlandse regering behoeft dan niet zelf een pakket saneringsmaatregelen als voorwaarde voor het verlenen van begrotingshulp voor te schrijven en krijgt uit onafhankelijke bron een schatting van wat aan begrotingshulp gegeven zou kunnen worden.

Aangezien het rapport nog niet is uitgebracht, kunnen nog geen nadere mededelingen worden gedaan over de inhoud van de voorgestelde maatregelen en de omvang van de gewenste hulp. Graag was de minister bereid tijdens de openbare beraadslaging op dit onderwerp terug te komen aannemende dat het rapport dan uitgebracht zal zijn.

De begrotingshulp aan Aruba zal vermoedelijk in de vorm van een laag rentende middellange termijn lening worden gegeven. De rente en aflossing worden per jaar uit de Kabna-begroting gegarandeerd. De bereidheid de lening daadwerkelijk te verstrekken is afhankelijk van de uitslag van het IMF-onderzoek en de wijze waarop het eilandsbestuur daarop inspeelt.

De Kabna-begroting zal na het tot stand komen van de status aparte versleuteld moeten worden over Aruba en de Antillen van de vijf. Uit het voor Aruba bestemde deel zullen indien noodzakelijk bovengenoemde garanties worden gerealiseerd. Die rente en aflossing komen natuurlijk niet ten laste van wat voor de overige eilanden beschikbaar is.

De vrees voor sociale onrust op Aruba die in de woorden voor enkele leden doorklonk, lijkt wat voorbarig. Het laatste wat men op een toeristen-eiland als Aruba gebruiken kan, is sociale onrust. Daar is men zich zeer wel van bewust. De situatie wordt heel realistisch onder ogen gezien. Tenslotte heeft men de Lago-ramp al een (paar) jaar zien aankomen.

Reeds eerder is in een overleg met de commissie naar voren gebracht dat onder de huidige omstandigheden bij de pogingen de economie op de eilanden op gang te brengen risico's genomen moeten worden. Nooit geschoten is immers altijd mis. Het inschakelen van Melchior bij het stimuleren van de bedrijvigheid op Aruba moet ook in dat licht worden gezien, evenals het financieren van het International Trade Centre op Curaçao. Misschien lukt het, misschien is het over tien jaar een klamme ruïne waar verloren illusies klagelijk spoken. Alles wat Melchior tot op heden aanpakte, werd een succes. Het eilandsbestuur was snel overtuigd van het belang hem in te schakelen. Het contract kan nog niet worden overgelegd omdat het nog niet formeel door de Nederlandse Antillen is aangeboden.

Er zijn buiten de Kabna-begroting geen extra middelen beschikbaar. Daarover zijn met de ministers van Financiën en Ontwikkelingssamenwerking afspraken gemaakt en daar aan zal de minister zich houden. Bepaalde liquiditeiten zouden wel kunnen worden geactiveerd voor het verstrekken van leningen.

Nederlandse verantwoordelijkheid

De wijze waarop het lid van de G.P.V.-fractie, mede namens de fractie van de R.P.F. de verantwoordelijkheid van Nederland voor de Nederlandse Antillen omschreef, sprak de minister niet aan. Vanaf 1954 zijn de Antillen bestuurlijk en financieel autonoom. Die situatie moet gehandhaafd blijven. De Franse verhouding met le département d'Outremer is voor Nederland

en de Antillen een sedertdien gepasseerd station. Voorwaarde voor alle begrotingshulp moet zijn dat die uitsluitend wordt verstrekt in het perspectief van een herstelde autonomie..

Dat gevecht is wat betreft het solidariteitsfonds niet geheel gewonnen. Er is hard voor geknokt de kleinste donor te kunnen blijven en dat is gelukt. De schade is derhalve beperkt, zij het dat onder de huidige omstandigheden is afgesproken dat Aruba slechts 1½ procent van het eigen begrotingstotaal behoeft te betalen. Nederland moet zich zo afzijdig mogelijk houden. Zeker moet Nederland niet voor het gehele tekort van de kleine eilanden opdraaien. Regelgeving ten aanzien van het fonds kan diep in dit najaar worden verwacht. De redelijkheid juist van Aruba en Curaçao een belangrijke bijdrage te vragen stond voor de minister buiten kijf.

Als er zich een calamiteit voordoet, op een van de kleine eilanden, gesproken werd over de vissersvloot op Saba, dan is Nederland altijd bereid om te helpen. Meteen is van Nederlandse zijde voorgesteld om de Nederlandse Antillen, Nederland en de betrokken vissers zelf ieder voor een derde de schade te laten dragen. Nederland moet niet met een groot gebaar alles voor zijn rekening willen nemen. Er ontstaat dan te gemakkelijk een «mentalité d'assistance». Pure hulp vervalt – vervuilt misschien – te gemakkelijk in het volledig afhankelijk maken van mensen en landen.

Hoe het ook zij ten aanzien van de «natievorming» op de Antillen, er bestaat – er heeft ook al lang bestaan – één administratie. Het land staat politiek, economisch en bestuurlijk sterker dan alle eilanden voor zich. Totale verbrokkeling moet worden voorkomen. Vijf losse banden met Nederland zullen in de Nederlandse politiek ook te weinig draagvlak vinden.

De vraag of een eiland als Aruba voluit staat kan zijn, is moeilijk te beantwoorden. Elk kleiner land is aangewezen op samenwerking met anderen en wordt sterk beïnvloed door de andere landen in de regio. In het Caraïbisch gebied is een aantal eilanden die even groot of nog kleiner gerekend naar inwonertal zijn als Aruba en die al geruime tijd redelijk functioneren als onafhankelijke naties.

Idealiter zou de toekomst van het gehele gebied moeten zijn verzekerd door onderlinge garanties en garanties van de grotere landen in de regio. Daar is voorlopig nog geen sprake van. De afgelopen dertig jaar geven echter niet de indruk dat een onmiddellijke chaos te verwachten valt.

De minister had nogal bezwaar tegen de opmerking dat Aruba zich onafhankelijkheid door de strot had laten duwen.

Alle jaren is van Nederlandse zijde duidelijk gezegd dat Nederland geen aparte status voor welk eiland dan ook kan accepteren. Uiteindelijk heeft Aruba zelf de vrije keus gehad en heeft Nederland zich voor een periode van tien jaar de aparte status door de strot laten drukken.

Als men na tien jaar de onafhankelijkheid niet zou willen dan bestaat geen andere mogelijkheid dan – met goedvinden van de vijf en Nederland – terug te stappen in een Antillen van dan weer zes. Wil men dat niet, dan kiest men dus voor onafhankelijkheid.

De minister benadrukte dat de toetsingsconferentie in het geheel niet is bedoeld om Aruba te laten nagaan of men werkelijk wel onafhankelijk wil worden. Het gaat om de staatkundige verhoudingen tussen de eilanden. Het amendement dat sprak van «tussen en in» had hij krachtig van de hand gewezen.

Het functioneren van de Staten, eveneens door het lid van de G.P.V.-fractie aangevoerd, is zonder twijfel een groot goed. Nederland kan zich daar echter niet rechtstreeks in mengen en de Nederlandse regering heeft van de Nederlands-Antilliaanse regering nog geen verzoek gekregen technische bijstand aan de Staten te verlenen. Mocht een dergelijk verzoek worden gedaan, dan zal het in welwillende overweging worden genomen.

Zelfbeschikkingsrecht

Het zelfbeschikkingsrecht, waarover vele leden gesproken hebben, is steeds gezien vanuit de context van dekolonisatie. Het land dat over de

eigen toekomst wil beschikken, heeft het zelf voor het zeggen. De termijn van tien jaar bij wijze van overgang is vrijwel zonder precedent. Negatief gebruik van het zelfbeschikkingsrecht kent op zichzelf ook al geen precedenten. De juridische literatuur helpt dus niet verder. De minister gaat van het standpunt uit dat landen in wederkerigheid moeten besluiten bij elkaar te blijven. Een land kan immers nooit uit eigen bevoegdheid zeggen: wij wensen te behoren bij ons buurland of bij een land wat verder op, zonder dat het betrokken andere land een dergelijke wens uit. Zolang de onafhankelijkheid geen feit geworden is, heeft elk der partners het recht de onafhankelijkheid aan de orde te stellen.

Inderdaad moet middels ontwikkelingssamenwerking gewerkt worden aan de voorwaarden waaronder een keuze voor onafhankelijkheid metterdaad mogelijk wordt. Ook langs politieke weg kan daaraan worden gewerkt door bijvoorbeeld vorm en inhoud van een mogelijke gemenebestrelatie nader te definiëren. De minister erkende dat het aanroeren van het onderwerp – zeker als het bij name wordt genoemd – op de Antillen momenteel de haren recht overeind zet. Hij sprak daarbij van een terugval in het denken vergeleken met enkele jaren geleden.

In de Tweede Kamer is bij motie evenwel uitdrukkelijk gevraagd het onderwerp als zodanig op heel korte termijn weer ter tafel te brengen.

De opmerking van de leden van D'66 dat nu reeds op Aruba merkbaar zou zijn dat de investeringsbereidheid afneemt vanwege de komende onafhankelijkheid, bracht de bewindsman tot de uitspraak dat Aruba als dat al zo zou zijn, niet in een andere positie zou verkeren dan tal van andere landen in de regio.

De gemenebestrelatie waarover ook in de Tweede Kamer werd gesproken zal zeker een belangrijk onderwerp van gesprek en onderhandeling vormen in de eerstkomende jaren. Op Aruba zal men zeer geïnteresseerd zijn en daarmee is een belangrijke impuls aanwezig deze relatie vorm en inhoud te geven. Eenmaal geconcretiseerd zal de gemenebestconstructie ook bij de Antillen van de vijf een rol kunnen gaan spelen.

Samenwerkingsovereenkomst

Vorig jaar werd duidelijk dat de Antillen van de vijf en Aruba geen unieverband wilden, omdat men wederzijds bang was voor blokkades. In reikwijdte en intentie spoot de nu gesloten samenwerkingsovereenkomst goed met wat in april 1983 werd overeengekomen. De institutionele garanties die Nederland graag gezien had, blijken nu te ontbreken. Persisteren bij het oude standpunt heeft echter weinig zin. Als beide partijen een afkeer hebben van de vorm, dan kan dat alleen narigheid geven. De nieuw voorgestelde vorm knelt veel minder en geeft – dat hoopte de minister met de leden van de P.v.d.A.-fractie – goede hoop op een redelijke vorm van samenwerking.

De negatieve houding die de MAN-vertegenwoordiger heeft ingenomen tegenover die overeenkomst, speet de minister. Natuurlijk loopt men het gerede risico dat een veranderde politieke constellatie op een der partner-eilanden de samenwerking frustreert. Het is evenwel nog geheel niet zeker dat zoiets werkelijk zou leiden tot opzeggen van de overeenkomst.

Nu de samenwerkingsovereenkomst vrijwel gereed is, is, zo antwoordde de minister de leden die hun bezorgdheid over de voorbereiding van de status aparte hadden geuit, een belangrijk punt bereikt.

De staatsregelingen van Aruba en van de Antillen van de vijf zijn de Koninkrijksregering voorgelegd teneinde het gevoelen van deze Regering in te winnen. Het reglement voor de gouverneur is rijp voor toezending aan de Raad van State. De sleutel voor de boedelscheiding is bij de kabinetsformatie en het akkoord van Mullet Bay geregeld. Eind juni wordt het rapport van de externe accountant verwacht. Het hangt er nu vanaf of men bereid is snel knopen door te hakken. Over de wachtgeldregeling zou overeenstemming bestaan.

De minister verklaarde zich gaarne bereid, zo de Eerste Kamer de wens daartoe te kennen geeft, ook met die Kamer te overleggen alvorens een

invoeringsbesluit voor de wijziging van het Statuut te bevorderen. De minister achtte 7 oktober de uiterste datum voor inwerkingtreding. Hij zou er de voorkeur aan geven voor 20 september – de verkiezingsdatum op de meeste eilanden – de invoering geregeld te hebben.

Diversificatie

Herijking van het beleid op diversificatie van de economie op de eilanden had de sympathie van de minister. Inderdaad was zijn bedoeling de ontwikkelingshulp meer te richten op economische activiteiten om daarmee de basis te verstevigen. Het bijzonder hoge arbeidskostenpeil en de kleine omvang van de arbeidsmarkt zijn complicerende factoren bij het aantrekken van enige industrie van betekenis. Overal waar zich mogelijkheden voordoen, moet worden ingesprongen. Samenhangende eilandelijke plannen zijn nog sporadisch tot stand gekomen. Ze zijn ook moeilijk op te stellen omdat de samenhang nogal gering is tussen de verschillende activiteiten. Sectorplannen worden veel gebruikt. Het CBI geeft wel enige mogelijkheid maar de originebepaling (35 procent lokaal toegevoegde waarde) is een grote handicap.

Shell/Lago

Hoe de ontwikkelingen rond Shell zullen verlopen valt niet te voorspellen. Momenteel worden gesprekken gevoerd met Venezuela. Deze zullen worden afgerond met een bespreking tussen de minister-president van Nederland, de minister-president van de Nederlandse Antillen, de president van Venezuela en de Venezolaanse minister van olie zaken.

Vooral zullen daar de hoeveelheid van de te leveren ruwe olie en de prijs die daarvoor moet worden betaald, aan de orde komen. Ondanks de prijsdaling van het eindprodukt op de markt, heeft Venezuela de prijs voor de producent niet willen verlagen. Dat resulteerde in massale verliezen.

Daarvoor zal een oplossing gevonden moeten worden.

Er is een case study gedaan naar de gevolgen van de sluiting van de Shell-raffinaderij op Curaçao. Dat onderzoek levert een uiterst somber beeld. Tot op heden is de Lago-raffinaderij in essentiële onderdelen in tact gelaten. Wel is met Nederlandse technische bijstand een onderzoek gaande naar de bodemvervuiling door de raffinaderij die aanleiding kan zijn voor schadeclaims bij de Exxon.

Migratie

Tot op heden worden de berichten over een sterke migratie vanuit Aruba nog niet door harde feiten ondersteund. Er worden geen extra vliegtuigen ingezet en de hoge bezettingsgraad van de bestaande capaciteit is in deze tijd van het jaar niet ongebruikelijk.

Naar Nederland zijn enkele honderden mensen verhuisd. In het Rijnmondgebied is vraag naar hun expertise. Een aantal zal ook naar de Bovenwinden zijn gegaan en enkelen naar de V.S. Kwantitatief valt er dus maar weinig te zeggen. Wel zou, kwalitatief gesproken, het vertrek van grote groepen mensen van het eiland een ramp betekenen. In zulke gevallen vertrekken immers vooral jonge, goedgeschoolde mensen. Nederland poogt door activeren van investeringen (Aruba-Caraïbian Hotel bijvoorbeeld) het scheppen van vervangende werkgelegenheid te bevorderen.

Politie

De eerste berichten over de grote tekorten bij de Arubaanse politie na de aanvang van de status aparte worden overigens momenteel tegengesproken. Er schijnen toch minder overplaatsingen te zijn gevraagd.

De Nederlandse regering lijkt het wijs als Aruba eventuele tekorten in eerste instantie door middel van technische bijstand door de Nederlandse Antillen zou regelen. Pas als dat niet lukken zou, kan worden gedacht aan

het aantrekken van personeel uit Nederland. Natuurlijk zal Nederland wel bijstand verlenen als het om de training en opleiding van mensen gaat.

Munt

De eigen munt die Aruba wil gaan invoeren, baart ook de minister zorgen. Er wordt wel heel gemakkelijk gesproken over een omwisselingsoperatie van enorme omvang. Het risico is levensgroot dat Aruba toch een dollar-economie krijgt, waar op straat bepaald wordt wat de valutaverhoudingen zijn. De term samsonite-money doet reeds de ronde. Nederland heeft deskundigheid aangeboden.

Daarvan is incidenteel gebruik gemaakt. Nederland kan bij deze operatie natuurlijk de leiding niet nemen. De formele bevoegdheid iets te ondernemen is nihil.

Toelatingsregeling

De toelatingsregeling tussen Aruba en de Antillen van de vijf is inderdaad vergelijkbaar met die van de Nederlandse Antillen en het rijk in Europa.

Krijgsmacht

De krijgsmacht hoeft niet te worden uitgebreid ter wille van de bewaking van de gouverneur van Aruba. Stramme mariniers worden gedeeltelijk vervangen door elektronisch materiaal. Aan het eind van de maand is de toelichting op de defensiewet gereed.

Gevraagd werd tevens naar mogelijk Nederlands optreden bij onrust. De rol van de twee gouverneurs is daarbij dezelfde. Wel moet duidelijk zijn dat op militaire bijstand niet snel een beroep zal kunnen worden gedaan. De toelichting op het statuut spreekt duidelijke taal. Zou – met 1969 in het achterhoofd – zich werkelijk een calamiteit voordoen, dan verkeert Nederland in een onmogelijke situatie. Ingrijpen door Nederlandse militairen is niet meer denkbaar, ook niet in verband met Nederlands goede naam in de derde wereld.

Verantwoordelijkheid op grond van artikel 43 is evenwel niet te ontkennen. De regering zou dan in een buitengewoon zwaar dilemma verkeren.

Sociale rechtvaardigheid

Het lid van de P.P.R.-fractie vroeg naar de taak van Nederland inzake de sociale rechtvaardigheid op de Nederlandse Antillen. Nederland kan uitsluitend door het inzetten van ontwikkelingshulp enige invloed uitoefenen, maar de sociale rechtvaardigheid is voor 99 procent eigen verantwoordelijkheid van de plaatselijke besturen.